

บทที่ ๓

หน่วยเสียงสระ

หน่วยเสียงสระของ เชียงใหม่มี ๓ ประเภท คือ หน่วยเสียงสระหน้า หน่วยเสียงสระกลาง และหน่วยเสียงสระหลัง ในประเภทหนึ่ง ๆ ยังมีลักษณะต่าง ๆ กัน คือเป็นหน่วยเสียงสระสูง สระกลาง หรือ สระต่ำ นอกจากนี้ยังมีลักษณะ สั้น หรือยาว แตกต่างกันอีกด้วย ดังจะกล่าวโดยเฉพาะดังต่อไปนี้

หน่วยเสียงสระหน้า

หน่วยเสียงสระหน้า มี ๓ หน่วยเสียง คือ / i /, / e /, / ε / ^{และ} หึ่งสามหน่วยเสียงนี้มีหน่วยเสียงยาวหนึ่งหน่วยเสียง ดังจะอธิบายให้ละเอียดดังต่อไปนี้

หน่วยเสียง / i / สระหน้า สูง และสั้น ปรากฏในตำแหน่งหลังพยางค์เช่นคัน เสียงใด เสียงหนึ่ง* นอกจากนี้ / tɕ- / และ / y- / ก็ดังตัวอย่าง—

* (โปรดดูหน้าต่อไป)

/ piw ¹ /	ปลิว
/ tin ² /	จิ้น
/ cim ² /	ควย
/ kin ⁴ /	กิ้ง
/ ?it ¹ /	เหนื่อย
/ phit ¹ /	ทะเตาะ เถียง
/ khin ³ /	รักไกรสนิท
/ bin /	บิน
/ din /	ดิน
/ fin ² /	ฟิ้น
/ sin ⁴ /	ฮ้าง
/ hip ⁵ /	หีบ
/ min ⁴ /	โมโห
/ niw ⁵ /	นิ้ว

* หน่วยเสียงพยัญชนะได้นัก / p /, / t /, / c /,
 / k /, / ? /, / ph /, / th /, / ch /, / kh /,
 / b /, / d /, / f /, / s /, / h /, / m /, / n /,
 / ɲ /, / ɭ /, / ɮ /, / w /, / y / (หน้า ๕๐)

/ ñiŋ /	บิง
/ ŋiw ⁵ /	บูน
/ lit ⁵ /	เค็ด
/ wit ⁵ /	กะโศด

/ 1 / ปรากฏในตำแหน่งหน้าพยัญชนะท้ายเสียงใด เสียงหนึ่ง *
นอกจาก / -y / ดังตัวอย่างต่อไปนี้

/ sip ¹ /	สิบ
/ lit ⁵ /	เค็ด
/ pik ⁵ /	กัลบ
/ ti ^{ʔ1} /	จับ
/ oim ² /	ควาย
/ ðin /	คิน
/ siŋ ² /	ฉิ่ง
/ liw /	บีด เป็นเกลียว

* พยัญชนะท้าย ได้แก่ / -p /, / -t /, / -k /,
/ -ʔ /, / -m /, / -n /, / -ŋ /, / -w /, และ / -y /
(หน้า ๕๓)

/ i: / สระหน้า สูง และยาว ปรากฏในตำแหน่งหลังพยัญชนะ
 คับเสียงใดเสียงหนึ่งนอกจาก / ๗- / และ / ๘- / ดังตัวอย่างต่อไปนี้

/ pi:k ² /	ปีก
/ ti:³ /	ตี
/ ci:¹ /	คูม , สาว
/ ki:m /	คิม
/ ʔi:² /	ค่านำหน้าที่อยู่หญิง
/ phi:¹ /	ผี
/ thi:p² /	ขับ
/ khi:ʔ /	คัง
/ bi:p² /	บีบ
/ di: /	ดี
/ fi:¹ /	ผี
/ si: /	ตะไไ
/ hi:t² /	หีบ
/ mi:¹ /	หมี่
/ ni:t³ /	วีต

/ ɲi:³ /	บิง (พัน)
/ li:⁵ /	ชอน หลบ
/ wi: /	พัด

/ i: / ปรากฏในตำแหน่งหน้าพยัญชนะท้ายเสียงใด เสียงหนึ่ง
นอกจาก / -ʔ /, / -ŋ /, / -w / และ / -y / และในตำแหน่งที่
ไม่มีเสียงพยัญชนะท้าย ดังต่อไปนี้

/ thi:p² /	ขับ
/ di:t² /	เตะ
/ pi:k² /	ปีก
/ ki:m /	คิม
/ ti:n¹ /	คิน
/ phi:¹ /	ปี

หน่วยเสียง / e / สระหน้า กึ่ง และสั้น ปรากฏในตำแหน่ง-
หลังพยัญชนะต้นเสียงใด เสียงหนึ่ง นอกจาก / -ŋ- / และ / -y- / ดังตัวอย่าง
ต่อไปนี้

/ pet¹ /	เป็ด
----------	------

/ tek ⁵ /	กด
/ cep ¹ /	เจ็บ
/ kem /	เค็ม
/ ʔek ⁵ /	เอ็ด
/ phet ¹ /	เป็ด
/ thek ¹ /	ทำให้ตกใจ
/ khem ¹ /	เข้ม
/ bet ¹ /	เบ็ด
/ den /	กะดิ่ง
/ fen ⁵ /	เฟ้น
/ ser ¹ /	โจทย์จัม
/ het ¹ /	เห็ด
/ mek ⁵ /	ปลุกปล้ำ
/ net ¹ /	ทำให้เจ็บใจ
/ ñen /	เย็น
/ lek ¹ /	เหล็ก
/ wen ⁵ /	เว่น

/ e / ปรากฏในตำแหน่งหน้าพยัญชนะท้ายเสียงใด เสียงหนึ่ง
นอกจาก / -y / ดังตัวอย่างต่อไปนี้

/ cep ¹ /	เจ็บ
/ pet ¹ /	เบ็ด
/ ?ek ⁵ /	เอ็ด
/ te? ⁵ /	เปรียบ
/ kem /	เค็ม
/ pen ¹ /	เป็น
/ kheŋ ³ /	เกรง
/ pew ¹ /	เปลว

/ e: / สระหน้า กิ่ง และยาว ปรากฏในตำแหน่งหลัง-
พยัญชนะต้นเสียงใด เสียงหนึ่ง นอกจาก / ?- /, / b- /, / d- /,
/ f- /, / h- /, / n- /, / ŋ- /, / l- / และ / y- /
ดังตัวอย่างต่อไปนี้

/ pe: ¹ /	เป้
/ te: /	รื้อ ทำลาย แก้ว
/ ce:n /	เครื่องประกอบ เรือน

/ ke:n ¹ /	เกนท์
/ phe: ⁵ /	ผี
/ the: /	เท
/ khe: ¹ /	บังคับ
/ se: ¹ /	เง
/ me:n /	ที่เฒ่าศพ
/ ñe: /	ลือ แหย่
/ we:n /	เวร

/e:/ ปรากฏในตำแหน่งหน้าพยัญชนะท้าย ดังต่อไปนี้
 / -t /, / -n / และ / -ŋ / และในตำแหน่งที่ไม่มีเสียงท้าย
 ดังตัวอย่างต่อไปนี้

/ te:t ³ /	เทศ
/ we:n /	เวร
/ phe:ŋ /	เพลง
/ te: /	แก้ว รื้อ ทำลาย

หน่วยเสียง / e / สระหน้า คำ และสั้น ปรากฏในตำแหน่ง—
 หลังพยัญชนะต้น นอกจาก / s- /, / n- /
 และ / y- / ดังตัวอย่างต่อไปนี้

/ pət ⁵ /	พลาด
/ tən ³ /*	แทน
/ cən ² /*	แจ้ง
/ kən ² /*	ถูก
/ tɛ [?] /	คู่จุกาน
/ phɛ [?] /	ป่าละเมาะ
/ thəm ¹ /	อีก
/ khən ⁴ /	แน่น
/ bɛ [?] /	แบะ
/ fɛ [?] /	เดินหัว
/ sɛp ¹ /	ซักเอาย <small>ทำไมไม่ยอมให้คนอื่นซัก</small>
/ (ba [?]) hɛ [?] /	จั่วแระ
/ mən ³ /	ไซ้
/ nən ⁴ /*	แน่น
/ ɲɛ [?] /	งับ

* คำเหล่านี้ออกเสียงได้ ๒ อย่าง คือ เสียงสระสั้น / e /
 และสระยาว / e: /

/ lep¹ / บ้าเป็นเล็ท ๆ

/ wen³ / กะจกเงา

/ e / ปรากฏในตำแหน่งหน้าพยัญชนะทับเสียงใด เสียงหนึ่ง
นอกจาก / -ɛ / ดังตัวอย่างต่อไปนี้

/ sep⁴ /

ฉักรอไป ความไม่ลงท้องที่กินผิด

// pet⁵ /

พลาด

/ (ta¹) kek⁵ /

(ตา) เหล็ด

/ pe⁷ /

แพะ

/ them¹ /

อีก

/ men³ /

ไร่

/ ces² /

แจ่ง

/ chew² /

รุ่นหนุ่ม

/ e: / สระหน้า คำ และยาว ปรากฏอยู่หลังพยัญชนะ-
ทับเสียงใด เสียงหนึ่ง นอกจาก / -ɛ / ดังตัวอย่างต่อไปนี้

/ pe:t² /

แปด

/ te:w /

ละลาบ

/ ce:ŋ ⁴ /	สว่าง
/ ke:ŋ ¹ /	แกง
/ ?e:w /	เอว
/ phe:w ¹ /	ตั้ง
/ the:p ² /	ฎี
/ khe:n ¹ /	แขน
/ be:p ² /	หนังสือ
/ de:t ² /	แตก
/ fe: /	แอบแนบกัน
/ se:ŋ /	ลายตามขวาง
/ he:ŋ ⁴ /	แหง
/ me:w /	แมว
/ ne: /	เตร
/ ñe:ŋ /	มอง , ส่อง
/ ñe:m ³ /	ง่าม
/ le:n /	ตะกวด
/ we: ³ /	แหวะ

/ s: / ปรากฏในตำแหน่งหน้าพยัญชนะท้ายเสียงใด เสียงหนึ่ง
นอกจาก / -ʔ / และ / -y / และในตำแหน่งที่ไม่มีเสียงพยัญชนะ-
ท้าย ดังตัวอย่างต่อไปนี้

/ be:p ² /	หนังสือ
/ de:t ² /	แดด
/ be:k ² /	แบก
/ he:m ⁴ /	เกรียม
/ me:n ⁴ /	สอย
/ le:n /	ตะวันเย็น
/ ʔe:w ² /	เที่ยว
/ pɛ:r /	แพ

หน่วยเสียงสระกลาง

หน่วยเสียงสระกลางมี ๓ หน่วยเสียง คือ / ɛ /, / ə /
และ / a / และมีหน่วยเสียงยาว เช่นเดียวกับสระหน้า ดังจะอธิบาย
ให้ละเอียดดังต่อไปนี้

หน่วยเสียง / ๕ / สระกลาง สูง และสั้น ปรากฏในตำแหน่ง—
 หลังพยัญชนะเสียงใดเสียงหนึ่ง นอกจาก / c- /, / ph- /, / t- /,
 / r- /, / h- /, / ญ- /, / ฉ- /, / w- / และ
 / y- / ดังตัวอย่างต่อไปนี้

/ p̣ɨŋ ⁵ /	ฟุ้ง กระจวบ
/ ṭɨŋ /	ทัง
/ ḳɨt ⁵ /	ทิด
/ ʔ̣ɨʔ ¹ /	คากลาวปฏิเสธ
/ tḥɨŋ ¹ /	ถึง
/ kḥɨt ¹ /	อับมงคล เสนียด
/ ḅɨt ¹ /	ประเคี้ยว
/ ḍɨŋ ⁴ /	นึ่ง เวียน
/ ṣɨŋ /	เกว็องคนตรี
/ ṃɨn /	มีน
/ ṇɨŋ ⁴ /	นึ่ง
/ ḷɨŋ ² /	ลือ

/ ๕ / ปรากฏอยู่หน้าพยัญชนะท้ายเสียงใด เสียงหนึ่ง
นอกจาก /-m /, /-w / และ /-y / ดังตัวอย่างต่อไปนี้

/ ʔɨp ¹ /	ทึบ
/ pɨt ⁵ /	จัก
/ pɨk ¹ /	โจ้ , ทึบ
/ kɨʔ ⁵ /	สวบ งาม
/ khɨn ⁴ /	ชั้น
/ nɨŋ ⁴ /	นึ่ง

/ ๕: / สระกลาง สูง และยาว ปรากฏในตำแหน่งหลัง-
พยัญชนะต้นเสียงใด เสียงหนึ่งนอกจาก / n- / และ / y- / ต่อไปนี้

/ pɨ: /	แป้งพาน
/ tɨ:n /	ทูน
/ cɨ:ʔ /	ชื้อ
// kɨ:n ¹ //	กึลน
// ʔɨ:n ¹ //	ฉิน
/ phɨ:n ¹ /	ป็น
/ thɨ:n ¹ /	ปลาเรือที่สานด้วยไม้ไผ่ และกรูด้วยคองตึง

/ khɨː /	กั ลี
/ bɨːn /	แบะ พอง
/ dɨː ⁴ /	ถ้อ
/ fɨːn ⁵ /	พัน
/ sɨː ³ /	ทรง
/ hɨː ⁴ /	ไห
/ mɨːn ³ /	สิ้น
/ ñɨːm /	ชิม
/ ɲɨːt ³ /	ปลาคใจ
/ lɨːn ³ /	ประมาณ
/ wɨːn /	ห้ามไม่อยู่

/ɨː / ปรากฏในตำแหน่งหน้าพยัญชนะท้ายเสียงใด เสียงหนึ่ง
นอกจาก / -k /, / -ʔ /, / -ŋ /, / *w / และ / -y / และปรากฏ
ในตำแหน่งที่ไม่มีเสียงพยัญชนะท้าย ดังตัวอย่างต่อไปนี้

/ lɨːp ² /	ปลาตีไม้ออน ๆ กัน
/ ɲɨːt ³ /	ปลาค
/ cɨːm / *	ชิม

* ผู้บอกภาษาวางคนออกเสียงเป็น / ɨ /

/ pɛːn⁵ /

ตื่น

/ pɛː /

แฉ่งพาน

หน่วยเสียง / ə / สระกลาง กึ่ง และ สั้น ปรากฏใน
ตำแหน่งหลังพยัญชนะต้นเสียงใด เสียงหนึ่งนอกจาก /cə/, /tə/, /bə/, /də/
และ /ɹ-/ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

/ pə¹ /

โคลน

/ tə⁵ /

เถอะ

/ kət¹ /

กั้น

/ phə⁵ /

เปราะ เป็อน

/ thə¹ /

ถลอก

/ khə¹ /

ขิง

/ dək¹ /

คึก

/ fək¹ /

ฝัก

/ səy¹ /

เฉบ

/ hən¹ /*

บั้นขึ้น

* คำนี้ออกเสียงได้ ๒ อย่าง คือ เสียงสระสั้น / ə /
และสระยาว / eː /

/ mey ¹ /	น้ำค้าง หมอก
/ neŋ ⁵ / *	เอน
/ ñeŋ / *	งู
/ lek ⁵ /	ลึ้ก
/ wə ^{ʔ1} /	เหวอะหวัะ

/ ə / ปรากฏในตำแหน่งหน้าพยัญชนะท้ายเสียงโต เสียงหนึ่ง
นอกจาก / ə / / -w / ตั้งตัวอย่างต่อไปนี้

/ ʔep ⁵ /	กะเป่า
/ ket ¹ /	กั้น
/ dak ¹ /	คึก
/ me ^{ʔ5} /	หึ่ง, อึง
/ kam ⁴ / **	ไม่สู้ก็ไม่สู้
/ men ¹ /	เหมือน
/ keŋ ⁴ / **	บัง
/ mey ¹ /	เหมย

* คำนี้ออกเสียงได้ ๒ อย่าง คือ เสียงสระสั้น / ə /
และสระยาว / ə: /

** บางครั้งผู้บอกภาษาออกเสียง / ə: /

หน่วยเสียง / əː / ธรรมดา กึ่ง และยาว ปรากฏอยู่หลัง-
พยัญชนะต้นเสียงใดเสียงหนึ่งนอกจาก / d- /, / f- /, / s- /, / ð- /
และ / ʒ- / ดังตัวอย่างต่อไปนี้

/ pəːŋ /	เหมาะ สม
/ təːy ⁵ /	ปิดข้อม
/ cəːn /	เชิญ
/ kəːp ² /	เกือก
/ ?əː ¹ /	โง่ (ไม่ใช่คำเดี่ยวโดด ๆ มักจะใช้ว่า / kʰəʔ ¹ əː ¹ แปลว่า/คนโง่)
/ phəːn /	เพสึน
/ thəːp ² /	แป้น
/ khəːn ⁵ /	คกคาง
/ bəː ⁵ /	กระจัดกระจาย
/ həːy /	จา
/ məːn / [*]	น่าน ซา

* ๖
ผู้บอกภาษาบางคนออกเสียง / ə /

/ nɛ:ʒ / [*]	นะ
/ nɛ:y ¹ /	เงย
/ lɛ:ŋ /	ไปเรื่อย ๆ
/ wɛ:ʒ /	อีกเสบ บวม

/ ɔ: / ปรากฏอยู่หน้าพยัญชนะท้ายเสียงใดเสียงหนึ่ง นอกจาก
 / -ʔ /, / -m / และ / -w / และปรากฏในตำแหน่งที่ไม่มีเสียง-
 ท้าย ดังตัวอย่าง

/ kɛ:p ² /	เกือก , รong เเท้า
/ pɛ:t ² /	ซิด
/ wɛ:k ² (wa:k ²) /	ขาดกระรุ่งกระริง
/ khɛ:n ¹ /	เขิน
/ pɛ:ŋ /	เหมาะ , พอใจ
/ tɛ:y /	เคย

^๓ คำนี้ออกเสียงได้ ๒ อย่าง คือ เสียงสระสั้น / ɔ /
 และสระยาว / ɔ: /

หน่วยเสียง: / a / สรรกลาง คำ และอื่น ปรากฏในตำแหน่งหลัง
 พยัญชนะต้นเสียงใดเสียงหนึ่ง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

/ pay /	ไป
/ tak ¹ /	ตก
/ cay ¹ /	ใจ
/ kam ⁵ /	คำ
/ ?ap ¹ /	อัป
/ phak ¹ /	อัค
/ thay ¹ /	ไถ
/ kham ³ /	ร้างแก
/ bay /	เล่ม ฮัน มาน
/ dak ¹ /	เงียบ
/ fan ³ /	ฟัน
/ sam /	เป็บฮำไปฮำมา
/ han ¹ /	ฮัน
/ mak ⁵ /	ขอบ
/ nam ⁵ /	น้ำ
/ nap ⁵ /	จับ

/ ɲam /	ปิด ครอบ
/ law /	งาม
/ wak ⁵ /	ชอบ
/ yaŋ /	มีอยู่

/ a / ปรากฏในตำแหน่งหน้าพยัญชนะ เสียงใด เสียงหนึ่ง
ดังตัวอย่างต่อไปนี้

/ pap ⁵ /	อุป ทัพ
/ kat ⁵ /	แน่น
/ mak ⁵ /	ชอบ
/ pha ^{?5} /	สามเณร
/ ?am /	ยื่นคำ
/ han ¹ /	เห็น
/ daŋ /	จุก
/ haw /	เรา
/ cay ⁵ /	ปืชวด

/ a: / สระกลาง คำ และยาว ปรากฏอยู่หลังพยัญชนะ-
ต้น เสียงใด เสียงหนึ่ง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

/ pa:y ¹ /	ปลาย
-----------------------	------

/ ta: ¹ /	ตา
/ ca:ŋ ⁵ /	ข้าง
/ ka:n ⁵ /	แพ
/ ʔa: /	ฮา
/ pha: ¹ /	หิน
/ cha: /	ชา
/ tha: ⁴ /	คอย
/ kha:p ³ /	มือ
/ ba:n /	บาน
/ da: /	เดริบม
/ fa:n /	อึ้ง
/ sa:k ² /	จาก
/ ba: /	บิ
/ na:ŋ ⁵ /	เรือ
/ na: ⁵ /	น้ำ
/ ña:m ³ /	บ้าน
/ ŋa:w ³ /	โจ
/ la:n ¹ /	หลาน
/ wa:y /	หมาก
/ ya: /	ยา

/ a: / ปรากฏในตำแหน่งหน้าพยัญชนะเสียงใด เสียงหนึ่ง
นอกจาก / ʔ- / และในตำแหน่งที่ไม่มีเสียงพยัญชนะท้าย ดังตัวอย่าง
ต่อไปนี้

/ kha:p ³ /	มี้อ , ลรวา
/ pa:t ² /	ฤทิสท
/ pa:k ² /	พุก , ปาก
/ ca:m ¹ /	จาม
/ ba:n /	บาน
/ ca:ŋ ⁵ /	ข้าง
/ ba:w ² /	ขายโสด
/ pa:y ¹ /	ปลาบ
/ khe: ¹ /	ชา

หน่วยเสียงสระหลัง

หน่วยเสียงสระหลัง มี ๓ หน่วยเสียง คือ / u /, / o /
และ / ɔ / และมีหน่วยเสียงยาวด้วย ดังจะอธิบายต่อไปนี้

หน่วยเสียง / u / สระหลัง สูง และสั้น ปรากฏหลังพยัญชนะ-
ต้นเสียงใดเสียงหนึ่ง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

/ ut ¹ /	ขาด
/ tuŋ /	ตง
/ cuŋ /	พวก ส้ารับ
/ kuŋ ⁴ /	กุง
/ ?uy ² /	จุย ำ
/ phuy ³ /	บูบ
/ thu ^{?1} /	รอง
/ khun ⁴ /	ขัน ชุ่น
/ bup ¹ /	บูบ
/ duk ¹ /	ปลาดุก
/ fuŋ ⁵ /	กระจาย ฟุ้ง
/ sum /	ซุมซุม

/ huŋ ¹ /	หุง
/ muŋ /	ฆวาน
/ num ² /	ฮอน
/ ŋiup ¹ /	จ๊ับ
/ ŋun ⁵ /	จุ่น
/ lum ⁴ /	รวม
/ wun ³ /	วุ่น
/ yut ¹ /	หยุก

/ u / ปรากฏในตำแหน่งหน้าพยัญชนะท้ายเสียงใด เสียงหนึ่ง
นอกจาก / -w / ดังตัวอย่างต่อไปนี้

/ sup ¹ /	สวม ใส่
/ kut ⁵ /	จ้วง ตัด
/ suk ¹ /	สุก
/ tu ^{?5} /	พระภิกษุ
/ cum /	พวก สารวัตร
/ ?un ² /	จุ่น
/ huŋ ⁵ /	เหยี่ยว
/ phuy ³ /	บูย

/ u: / สระหลัง สูง และยาว ปรากฏในตำแหน่งหลัง-
พยางค์ต้นเสียงใดเสียงหนึ่ง นอกจาก / w- / ดังตัวอย่างต่อไปนี้

/ pu: /	พู่
/ tu:p ² /	กะท่อม
/ cu:n ¹ /	สูง
/ ku: ² /	สูง ^{สระ} ที่ซึ่งกะตู่ก
/ ʔu: ⁴ /	สนทนา
/ pʰu: ³ /	คน
/ tʰu:k ² /	ถูก
/ khu: /	ครู
/ bu:t ² /	บูต
/ du:t ² /	ดูต
/ fu: ³ /	ฟู้ด
/ su:n ¹ /	คุดะ ปน
/ hu: /	ฮู
/ mu:p ³ /	หมอบ
/ nu: ¹ /	หนู
/ ñu: ⁵ /	คั้น นลัก
/ nu: /	งู

/ lu:k³ / ฤก/ yu:² / อยู่

/ u: / ปรากฏในตำแหน่งหน้าพยัญชนะท้าย นอกจาก / -ʔ /,
 / -w / และ / -y / และปรากฏในตำแหน่งที่ไม่มีเสียงพยัญชนะท้าย
 ดังตัวอย่างต่อไปนี้

/ ʔu:p² / กลอง/ cu:t² / คุก/ lu:k³ / ฤก/ hu:m¹ / รัก , ขอบ/ pu:n¹ / ปูน/ fu:ŋ¹ / ฟุ้ง/ pu:¹ / ปู่

หน่วยเสียง / o / สระหลัง กิ่ง และสั้น ปรากฏในตำแหน่ง—
 หลังพยัญชนะต้นเสียงใดเสียงหนึ่ง นอกจาก / y- /

/ pok⁵ / พก/ ton⁵ / ถิ่นใต้/ com² / บน

/ kon ³ /	คัม
/ ?om /	อม
/ phon ⁴ /	รังมต
/ thon ¹ /	ตุง
/ khot ¹ /	เขบับ
/ bon /	เพาะ
/ dom /	ดม
/ fon ¹ /	ฝน
/ som ⁴ /	แป้ว ^๕
/ hop ⁵ /	อบ
/ mon ¹ /	นวล , ชาว
/ nok ⁵ /	นก
/ ñon ³ /	ยกไป
/ nom ⁵ /	โนม
/ lon /	ลง
/ woy /	เว้ว

/ ๐ / ปรากฏในตำแหน่งหน้าพยัญชนะท้ายเสียงใด เสียงหนึ่ง
นอกจาก / -w / ดังตัวอย่างต่อไปนี้

/ bop ⁵ /	รบ
/ khot ¹ /	กะเดียบ
/ bok ¹ /	บุก
/ ho ⁵ /	รวม
/ com /	ชม
/ ton ⁴ /	ตัน
/ koŋ ⁴ /	กลามะพร้าว
/ khoŋ ⁵ /	คูน

/ ๐: / สระหลัง กิ่ง และขาว ปรากฏในตำแหน่งหลัง-
พยัญชนะต้นเสียงใด เสียงหนึ่ง นอกจาก / f- /, / ฝ- /, / ฆ- /
และ / y- /

/ po:⁵ /	เพ็ม
/ to:n /	โทน
/ co:n ¹ /	โจร
/ ko:ŋ ⁵ /	คอง

/ ʔo:ŋ ⁴ /	หลุม
/ pho: /	คลาบออก
/ tho: /	ทา
/ kʰo:t ¹ /	โถง (เสียง)
/ bo: /	โบท
/ do:t ² /	กะโถด
/ so:ŋ ⁵ /	โง้ง
/ ho:ŋ ⁴ /	หูลุ่ม
/ mo: /	พอง โน
/ no: /	โน
/ lo:ŋ ³ /	โปล่ง , โล้ง
/ wo:ŋ ⁵ /	ท้าวไต้เป็นวง

/ o: / ปรากฏในตำแหน่งหน้าพยัญชนะท้ายเสียงใด เสียงหนึ่ง
นอกจาก / -ʔ / และ / -w / และปรากฏในตำแหน่งที่ไม่มีเสียง-
พยัญชนะท้าย ดังตัวอย่างต่อไปนี้

/ ʔo:p ² /	กอด
/ pho:t ² /	โปรด
/ to:k ² /	ขัม

/ ko:m /	โกม
/ co:n ¹ /	โจร
/ lo:n ³ /	โปรง
/ ?o:y /	ไห (ทาน)
/ no: /	โน

หน่วยเสียง / ๐ / สระหลัง คำ และสั้น ปรากฏในตำแหน่ง—
หลังพยัญชนะต้นเสียงใดเสียงหนึ่ง นอกจาก / f- / , / w- / และ / r- /
ดังตัวอย่างต่อไปนี้

/ pɔ? ¹ /	ตะกร้า
/ tɔp ¹ /	หลุม (หู)
/ cɔk ⁵ /	ชอกแคบ ๆ
/ kɔy ³ / *	ก้อย
/ ?ɔk ⁵ /	เผาด้วยการหมกไฟ
/ pʰɔn ³ / *	บ้าง

* บางครั้งมีหน่วยออกเสียง / ๐: /

/ tət ¹	กะเถ็บ
(tət ¹) /	
/ khəʔ ¹ /	ขุค . ขอค
/ bəʔ ¹ /	เบาะ
/ dən ⁴ / *	ดอม
/ sət ⁵ /	เหี่ยวไป
/ tən ³ / *	ร่อง
/ mən ³ /	เม็น
/ nək ⁵ /	กะตุก
/ n̄əʔ ⁵ /	เบาะ
/ tən ⁵ /	เงาะ
/ ləʔ ⁵ /	ลัดเลาะ

/ ๑ / ปรากฏในตำแหน่งหน้าพยัญชนะท้ายเสียงใจ เสียงหนึ่ง
นอกจาก / -w / ดังตัวอย่างต่อไปนี้

/ kəp ⁵ /	มานั่งเส็ก ๆ
/ sət ⁵ /	เหี่ยวไป

* บางครั้งผู้บอกภาษาออกเสียง / ๑ : /

/ nok ⁵ /	กะดุก
/ po ⁷ⁱ /	ตะกร้าชำคั้นไม้
/ hom ³ /	ช่องทาง
/ mon ³ /	เนินเขา
/ phoŋ ³ /	บ้าง
/ koy ³ /	คอบ

/ ๑: / สระหลัง คำ และบาว ปรากฏอยู่หลังพยัญชนะต้น
เสียงใด เสียงหนึ่ง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

/ po:n /	พอง
/ to:n /	กลางวัน
/ co:t ² /	หุบ
/ ko: ¹ /	กอ
/ ?o:n ² /	อ่อน
/ pho: ² /	ดู
/ tho:p ² /	ชัด เจน
/ kho: ¹ /	ขอ

/ bo:ŋ ² /	บ่ง
/ do:k ² /	คอกไม้
/ fo:n ⁵ /	รำ
/ so:n ⁵ /	ซอน (กริยา)
/ ho:m ¹ /	หอม
/ mo: ⁴ /	หม้อ
/ no:y ⁵ /	คนสี่จาก เทร
/ ŋo:ŋ ⁴ /	แตง
/ ŋo: /	งอ
/ lo:ŋ ⁴ /	โลงใส่ศพ
/ wo: ⁵ /	บ้า
/ yo:ŋ /	วาง ตั้ง

/ ๐: / ปรากฏอยู่หน้าพยัญชนะท้ายเสียงใด เสียงหนึ่ง
 นอกจาก^[๒] / -w / และปรากฏในตำแหน่งที่ไม่มีเสียงพยัญชนะท้าย ตั้ง
 ตัวอย่างต่อไปนี้

/ so:p³ / ชอบ

* บางครั้งผู้บอกภาษาออกเสียง / ๐ /

/ tɔ:t ² /	ทอด
/ bɔ:k ² /	กระบอก
/ tɔ:m ⁵ /	ห้อง (อาบนํ้า)
/ fɔ:n ⁵ /	เพื่อนรํ้า
/ tɔ:n ² /	ใจ
/ pɔ:y /	งานฉลอง
/ pɔ: /	พอ

หน่วยเสียงสระประสม

ในภาษาเชียงใหม่มีเสียงสระหน้าสูง / i / สระกลางสูง / ɛ / และสระหลัง สูง / u / ประสมกับเสียงสระกลางต่ำ / a / เป็นเสียง / ia /, / ɛa / และ / ua / ตามลำดับ เสียงสระประสมเหล่านี้เมื่อมีเสียง / -p /, / -t /, / -k / และ / -ʔ / ตามหลังเสียงสระจะสั้นมาก เมื่อมีเสียง / -m /, / -n /, / -ŋ /, / -w / และ / -y / ตามหลังเสียงสระจะยาวขึ้นเล็กน้อย และจะยาวมากเมื่อไม่มีเสียงท้าย

/ ia / ปรากฏในตำแหน่งหลังพยัญชนะต้น เสียงใจ เสียงหนึ่ง
นอกจาก / f- / และ / y- / ดังตัวอย่างต่อไปนี้

/ piaw ² /	เคี้ยว เคียว
/ tia ⁷⁵ /	งอม
/ cia ⁴ /	นิทาน
/ kia ⁷⁵ /	คนสมเขา
/ ?iaŋ ² /	แข่ง
/ phiap ² /	เปรียบเทียบ
/ thian /	เห็น
/ khian ¹ /	เขียน
/ biaw ⁴ /	เบี้ยว
/ diaw /	เคียว
/ siap ² /	เสียด
/ hiaw ² /	เหี่ยว
/ miaŋ ⁴ /	เมียง
/ nian /	ไว
/ ñia ⁷⁵ /	ท่า
/ ŋiaŋ ² /	เอียง

/ liam ³ /	เหลาให้แหลม
/ wiaŋ /	เมือง

/ ia / ปรากฏอยู่หน้าพยัญชนะท้ายเสียงใจ เสียงหนึ่ง
นอกจาก / -y / และปรากฏอยู่ในตำแหน่งที่ไม่มีพยัญชนะท้าย ดัง-
ตัวอย่างต่อไปนี้

/ siap ² /	เสียดท้อง
/ kiat ³ /	โกรธ , เกสียด
/ liak ² /	แหลก
/ kia ⁷⁵ /	ต้นสนชนิดหนึ่ง
/ tiam /	เทียม
/ thian /	เทียน
/ liaŋ ⁵ /	เลี้ยง
/ ciaw ³ / [*]	เขี้ยว
/ cia ⁴ /	นิตาน

* เสียง / ia / ที่มี / -w / เป็นเสียงท้ายนี้พบออกภาษาบางคนออก
เสียงเป็นสระ / e /

/ ɿa / ปรากฏอยู่หลังพยัญชนะต้นเสียงใด เสียงหนึ่ง

นอกจาก / -w / และ / -y / ดังตัวอย่างต่อไปนี้

/ pɿak ² /	เปลือก
/ tɿam ² /	เค็ม
/ cɿak ³ /	เชือก
/ kɿa ¹ /	เกวียน
/ ʔɿan ⁴ /	หยด
/ phɿak ² /	เปลือก
/ thɿa ¹ /	เถื่อ
/ khɿaŋ /	โกกรช , เกือง
/ bɿa /	วางบาฬิ
/ dɿat ² /	เอ็ด , โกรช
/ fɿan /	กะเหื่อน
/ sɿa ⁴ /	เสื่อ
/ hɿa ² /	เหงื่อ
/ mɿaŋ ¹ /	ดู คตอง
/ nɿa ¹ /	เหนื่อ
/ khi: ⁴ nɿa ⁴ /	(ชี่) ขยะ
/ ŋɿak ² /	เหงื่ออก
/ lɿat ³ /	เสื่ออก

/ ɛa / ปรากฏในตำแหน่งหน้าพยางค์ชเนทัย นอกจาก / -ʔ /
และ / -w / และในตำแหน่งที่ไม่มีเสียงพยางค์ชเนทัย ดังตัวอย่างต่อไปนี้

- / kɛap² / เกือบ
- / dɛat² / เด็ดต
- / ŋɛak² / เหยียด
- / tɛan² / เติบ
- / dian / เดียน
- / mɛaŋ¹ / คู, คลอง
- / lɛay⁵ * / เลียบ
- / kɛa¹ / เกตือ

/ ua / ปรากฏในตำแหน่งหลังพยางค์ชเนคันเสียงใดเสียงหนึ่ง
นอกจาก / -f- /, / -w- / และ / -y- / ดังตัวอย่างต่อไปนี้

- / puak² / ปลวก
- / tuan⁵ / กะตูกกะตึก ไหว
- // cuay³ / ช่าย
- // kuay⁴ / กฉ่าย
- / ʔuay² / สร้อยสร้อย
- / phua¹ / บัว

* เสียง / ɛa / ที่มีเสียงท้าย / y / ผู้บอกภาษาบางคน
ออกเสียงเป็นสระ / ə /

/ thuay ⁴ /	ถวย
/ khuap ³ /	ครอบ
/ buak ² /	หนองน้ำ บ่อเล็ก ๆ
/ duay /	ดวง
/ suan ¹ /	ดวง วัล
/ huan ³ /	หวน
/ muan ³ /	สนุก
/ nuay ² /	ลูก
/ ñuay /	ยวง
/ quay /	วัล
/ luak ³ /	ลูก

/ ua / ปรากฏอยู่หน้าพยัญชนะท้ายเสียงใด เสียงหนึ่ง

นอกจาก / -w / และปรากฏอยู่ในตำแหน่งที่ไม่มีพยัญชนะท้าย ดังตัวอย่าง
ต่อไปนี้

/ khuap ³ /	ครอบ
/ suat ² /	โปน , พอง
/ buak ² /	บ่อเล็ก ๆ ปลัก
/ phua ^{?5} /	พุดอง

/ buam ⁴ /	บุบ บุ่ม
/ muan ³ /	สนุก เพราะ
/ luag ¹ /	ใหญ่ โต
/ huay ⁴ / *	ห้วย
/ thua ² /	ถั่ว

สรุปหน่วยเสียงสระ

ในภาษาเชียงใหม่มีหน่วยเสียงสระอยู่ ๘ เสียง ดังนี้

	<u>แผนผังที่ ๕</u>		
	หน้า	กลาง	หลัง
สูง	i	ɛ	u
กึ่ง	e	ə	o
ต่ำ	ɛ	a	ɔ

* / ue / ที่ประสมกับ / ɔ / นี้ ผู้บอกภาษาบางคนออกเสียง
เป็น / o /

นอกจากหน่วยเสียงสระทั้ง ๕ แล้ว ยังมีหน่วยเสียงยาวอีกหนึ่ง
 หน่วยเสียง ฉะนั้นเสียงสระในภาษาเขมบงใหม่จึงมีเสียงสั้นและเสียงยาวคู่กัน
 ดังนี้ / i /, / i: /, / e /, / e: /, / ɛ /, / ɛ: /, / ɨ /,
 / ɨ: /, / ə /, / ə: /, / a /, / a: /, / u /, / u: /, / ɔ /
 / ɔ: /, / ɔ̃ /, / ɔ̃: / มีเสียงสระประสมอีก ๓ เสียง คือ / ia /
 / ɨa / และ / ua /